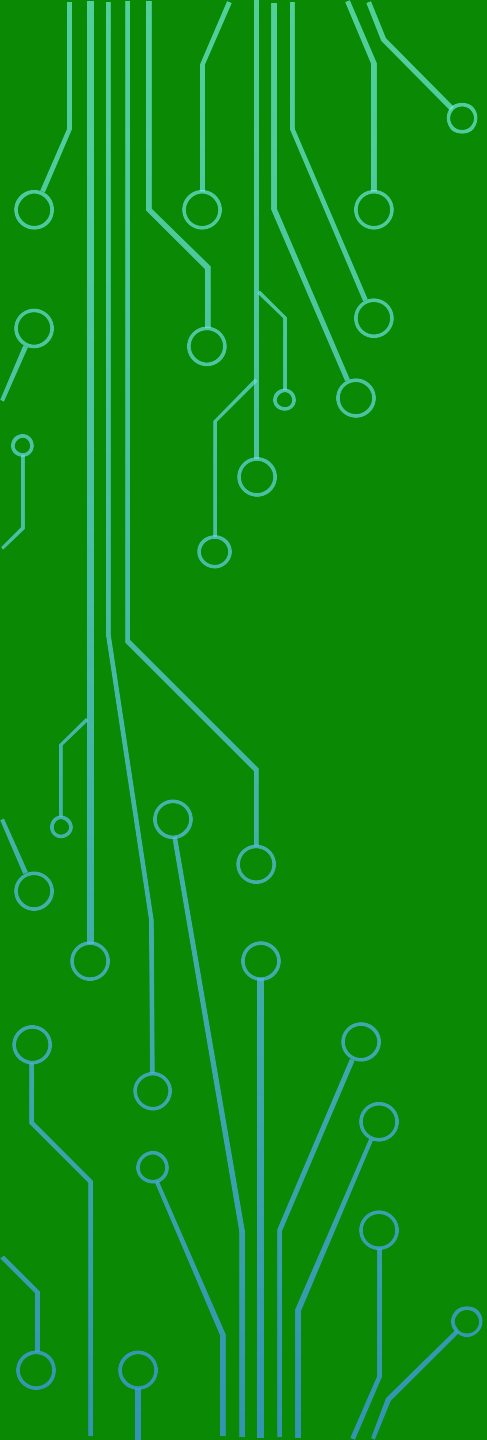

МІЖНАРОДНИЙ КОНКУРС СТУДЕНТСЬКИХ НАУКОВИХ РОБІТ КНЕУ
“КРЕДИТНО-БАНКІВСЬКА СИСТЕМА: ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ”

ДОСЛІДЖЕННЯ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКУ ТА ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ НИМ

Селецька Тетяна Олександрівна

студентка IV курсу кафедри фінансів Національного університету
«Львівська політехніка»

Мороз Наталія Володимирівна

к.е.н., доцент кафедри фінансів Національного університету «Львівська
політехніка»

Об'єктом дослідження є процес формування та управління кредитним ризиком.

Предмет дослідження – теоретичні та практичні положення щодо формування та управління кредитним ризиком банку.

Мета роботи полягає в узагальненні теоретичних основ формування й управління кредитним ризиком банківської установи, аналізуванні дотримання встановлених нормативів НБУ щодо кредитного ризику банківської системи загалом та найбільших банків за розміром активів зокрема, аналізуванні кредитного портфеля АТ «КРЕДОБАНК», а також пошуку практичних рекомендацій щодо управління кредитним ризиком банківської установи.

Впровадження розроблених пропозицій і рекомендацій, наданих у роботі, дає можливість підвищити показники ефективності діяльності банків щодо управління кредитним ризиком і надійності, що сприятиме зміцненню банківської системи України.

CREDIT RISK

Основні підходи вчених-науковців до трактування сутності категорії «кредитний ризик» представлено в формі таблиці (табл. 1).
Таблиця 1 – Трактування сутності поняття «кредитний ризик» науковцями

Автори	Визначення поняття «кредитний ризик»
О. Криклій і Н. Маслак [4, с. 12]	Це ймовірність повної або часткової втрати вартості активів банку в результаті нездатності контрагентів виконувати свої зобов’язання або недоотримання доходу на вкладений капітал унаслідок впливу різноманітних чинників.
А. Лобанов і А. Чугунов [5, с. 602]	Ризик того, що зобов’язання не будуть виконані перед банком у результаті фінансових ускладнень або небажання позичальника розрахуватися за кредитом.
А. Сондерс [6, с. 227]	Ризик, пов’язаний із кредитною діяльністю, можна визначити як брак упевненості щодо вчасного і повного повернення кредитних коштів контрагентом банку.
Базельський комітет з питань банківського нагляду [7]	Можливість того, що <i>позичальник</i> банку або контрагент не виконає своїх зобов’язань згідно з узгодженими умовами.
О. Дзюблюк і Л. Прийдун [8, с. 51-52]	Грошове вираження наслідків порушення позичальником взятих на себе зобов’язань перед кредитором, що виявляється в неможливості внаслідок дії зовнішніх та внутрішніх чинників дотримання графіка повернення наданої на тимчасовій і платній основі вартості в належних обсягах, що спричиняє недоотримання кредитором запланованого рівня доходів від здійсненої операції.
О. Прядко [9, с. 52]	Ймовірність виникнення збитків внаслідок недотримання суб’єктами кредитних відносин параметрів кредитної угоди, що може призвести до неповернення основного боргу та сплати процентів за ним.
Т. Косова [10, с. 356]	Міра (ступінь) невизначеності щодо виникнення небажаних подій при здійсненні фінансових угод, суть яких полягає в тому, що контрагент банку не зможе виконати своїх зобов’язань і при цьому не вдасться скористатися забезпеченням повернення позичених коштів.
Є. Супрунович [11, с. 33]	Ризик порушення боржником умов договору чи іншого методу невиконання зобов’язань.
І. Прокопенко [12, с. 151]	Можливе падіння прибутку банку і навіть втрата частини його акціонерного капіталу в результаті неспроможності позичальників погашати й обслуговувати борг.
М. Бондарчук, І. Алексєєв, Л. Кльоба [13, с. 96]	Ймовірність несплати позичальником основного боргу та відсотків за користування кредитом, які належать до сплати, у терміни, визначені кредитним договором.
О. Кириченко [15, с. 248]	Можливість того, що в певний момент у майбутньому вартість банківських активів зменшиться у зв’язку з неповерненням (неповним чи несвоєчасним) цих активів. Невпевненість кредитора в тому, що боржник буде спроможний і збереже наміри виконати свої зобов’язання відповідно до строків та умов кредитної угоди.
Т. Селецька, Н. Мороз	Об’єктивно наявна можливість понесення фінансових втрат внаслідок невиконання клієнтом своїх зобов’язань перед банком (ризик кредитних збитків).

Джерело: систематизовано автором на основі джерел [4-15]

З метою кращого сприйняття, джерела походження та види ризику при укладанні кредитних угод наведено в табл. 2.

Таблиця 2 - Класифікація кредитного ризику за джерелом його походження

Група ризику	Вид ризику	Характеристика джерела
Зовнішні ризики	Макрорівень	
	Економічний	Падіння рівня життя, інфляційні процеси, криза.
	Політичний	Політична нестабільність всередині країни та зовнішньополітичні проблеми.
	Нормативно-правовий	Зміна вимог НБУ, недосконалість або несприятливі зміни законодавства.
	Непередбачуваний	Пов'язаний з форс-мажорними ситуаціями.
	Мезорівень	
	Фінансовий ризик	Фінансова неспроможність позичальника (гаранта, страховика) виконувати свої зобов'язання перед банком.
	Ризик відповідальності	Небажання позичальника (гаранта, страховика) нести відповідальність за своїми зобов'язаннями.
	Ризик забезпечення	Пошкодження чи знищення предмета застави, неможливість його реалізації.
Внутрішні ризики	Мікрорівень	
	Управлінський ризик	Умисні помилки, зловживання персоналу банку.
		Помилки персоналу через брак досвіду, професійності.
		Методологічні та інформаційні порушення тощо.

Джерело: узагальнено автором на основі [20-22]

На рівні кредитного портфеля найбільш розповсюджені такі методи управління кредитним ризиком (рис.1).

Методи управління кредитним ризиком

Створення резервів

Формування резервів є обов'язковим способом управління кредитним ризиком, регламентованим відповідними нормативними актами НБУ [25, с.61].

Лімітування кредитів

Є досить поширеним методом управління кредитним ризиком кредитного портфеля у вітчизняній банківській практиці, не є обов'язковим і залежить від кредитної стратегії конкретної банківської установи [25, с.62].

Диверсифікація кредитів

Передбачає розподіл вкладених в економіку позичкових капіталів між різними за своїми параметрами інструментаріями, що сприяє зниженню загальної ризикованості кредитного портфеля, яка дорого коштує та має високу ефективність застосування [26, с.46].

Сек'юритизація активів

Це «інноваційна техніка фінансування; основна ідея полягає у списанні фінансових активів із балансу банку та їхнє рефінансування за допомогою випуску цінних паперів на міжнародному ринку і ринку капіталів» [26, с.46].

Рис 1 - Методи управління кредитним ризиком банку на рівні кредитного портфеля

Таблиця 3 – Показники кредитної діяльності банківської системи України в 2008–2017 рр.

Рік	Надані кредити, млн. грн.	Депозити, млн. грн.	ВВП, млн. грн.	Відношення депозитів до кредитів, %	Відношення кредитів до ВВП, %
2008	792244	357147	948056	45,08	83,57
2009	747348	325210	913345	43,52	81,83
2010	755030	414771	1082569	54,93	69,74
2011	825320	492418	1316600	59,66	62,69
2012	815327	566553	1408889	69,49	57,87
2013	911402	668674	1454931	73,37	62,64
2014	1006358	677743	1566728	67,35	64,23
2015	1009768	720705	1979458	71,37	51,01
2016	1005923	807065	2383182	80,23	42,21
2017	1042798	882492	2982920	84,63	34,96
2018	1118618	915035	3558706	81,80	31,43

Джерело: складено автором на основі даних Національного банку України

Таблиця 4 - Показники фінансового стану банківської системи України в 2007–2018 рр.

Станом на:	Достатність (адекватність) регулятивного капіталу (Н2), %	Рентабельність (збитковість) активів, %	Рентабельність (збитковість) капіталу, %	Частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів, %
01.01.2008	13,92	1,50	12,67	1,3
01.01.2009	14,01	1,03	8,51	2,3
01.01.2010	18,08	-4,38	-32,52	9,4
01.01.2011	20,83	-1,45	-10,19	11,2
01.01.2012	18,90	-0,76	-5,27	9,6
01.01.2013	18,06	0,45	3,03	8,9
01.01.2014	18,26	0,12	0,81	7,7
01.01.2015	15,60	-4,07	-30,46	13,5
01.01.2016	12,74	-5,46	-51,91	22,1
01.01.2017	12,69	-12,60	-116,74	53,70
01.01.2018	16,10	-1,94	-15,96	54,54
01.11.2018	15,84	1,35	11,65	54,56

Джерело: складено автором на основі даних Національного банку України

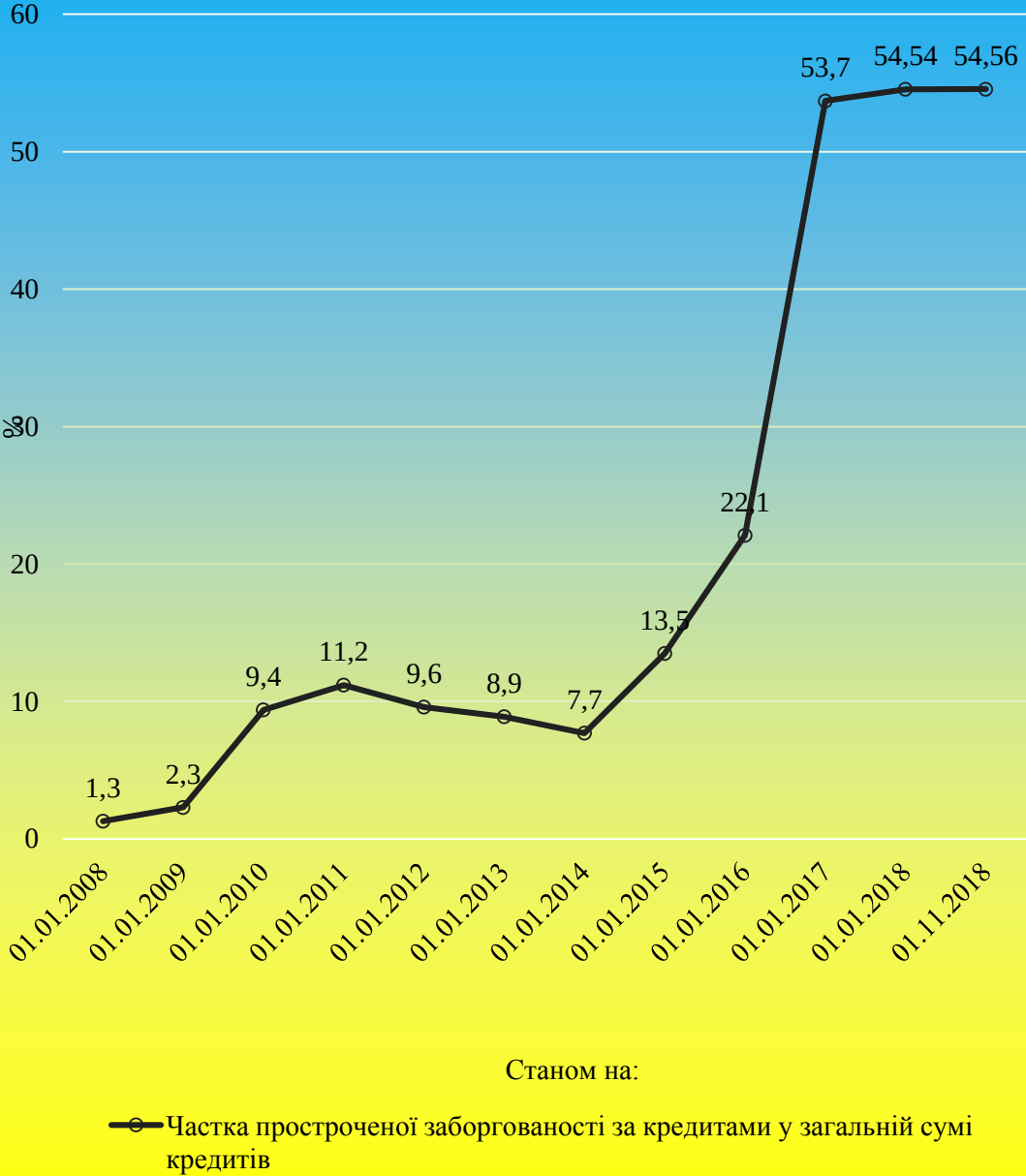

Рисунок 2 - Частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів банківської системи України

Таблиця 5 – Показники кредитного ризику найбільших банків України за розміром активів станом на 31.12.2017 р.

Показники	Загальна сума кредитів наданих клієнтам банку, млн. грн.	Частка резервів під знецінення кредитів у кредитному портфелі	Прострочені кредити понад 90 днів, надані клієнтам банку	
			Сума, млн. грн.	Питома вага, %
АТ КБ «ПриватБанк»	237 181	0,838	170 266	72
АТ «Ощадбанк»	248 164	0,273	62 305	25
АТ «Укрексімбанк»	115 936	0,417	0	0
АБ «Укргазбанк»	42 053	0,2	14,92	0,04
АТ «Райффайзен Банк Аваль»	43 852	0,16	0,773	0,0018

Джерело: складено автором на основі офіційної звітності банків

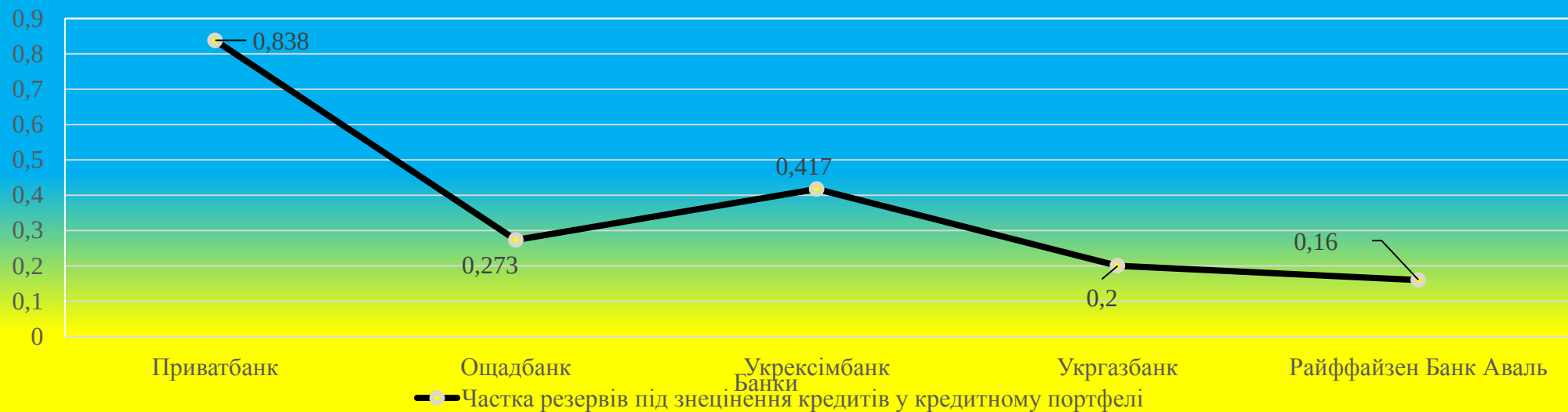

Рисунок 3 – Частка резервів під знецінення кредитів у кредитному портфелі станом на 31.12.2017 року

Станом на 01.12.2018 р. дані банки в основному дотримувалися вимог Національного банку України щодо нормативів кредитного ризику, таких як: максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента – Н7, великі кредитні ризики – Н8, максимальний розмір кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами – Н9. Винятком є лише АТ «Укрексімбанк», Н7 якого становить 32,37% при нормативному значенні не більше 25% (табл.6).

Таблиця 6 - Нормативи кредитного ризику найбільших банків України за розміром активів станом на 01.12.2018 р.

Банки	Н7, не більше 25 %	Н8, не більше 800 %	Н9, не більше 25 %
АТ КБ «ПриватБанк»	6,37	0,00	0,17
АТ «Ощадбанк»	20,28	342,22	0,48
АТ «Укрексімбанк»	32,37	192,79	0,09
АБ «Укргазбанк»	21,01	454,14	0,33
АТ «Райффайзен Банк Аваль»	10,95	20,88	0,50

Джерело: складено автором на основі офіційної звітності банків

Таблиця 7- Дотримання нормативів кредитного ризику АТ «КРЕДОБАНК» з 01.01.2017 року до 01.10.2018 року

Показник	Нормативне значення	01.01.2017		01.01.2018		01.10.2018	
		банківська система, млн. грн.,%	банк, тис. грн.,%	банківська система, млн. грн.,%	банк, тис. грн.,%	банківська система, млн. грн.,%	банк, тис. грн.,%
Регулятивний капітал (Н1)	>200 млн.	109 654	1 244 793	115 818	1 410 537	120 954	1 746 512
Норматив адекватності регулятивного капіталу (Н2)	>10%	12,69%	15,38%	16,10%	15,27%	15,73%	15,83 %
Норматив миттєвої ліквідності (Н4)	>20%	60,79%	28,20%	55,55%	29,30%	70,03 %	31,58 %
Норматив поточної ліквідності (Н5)	>40%	102,14%	54,99 %	108,08%	47,62%	102,1 %	47,11 %
Норматив короткострокової ліквідності (Н6)	>60%	92,09%	71,73%	98,37%	68,90%	95,54 %	67,73 %
Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7)	<25%	21,48%	8,21%	20,29%	5,38%	20,06 %	4,00 %
Норматив великих кредитних ризиків (Н8)	<800%	308,27%	0,00%	208,31%	0,00%	172,3 %	0,00 %

Джерело: систематизовано автором на основі джерела [31]

Таблиця 8- Показники якості кредитного портфелю АТ «КРЕДОБАНК» за I - III квартали 2018 року

Період	Загальна сума кредитів, наданих клієнтам банку, тис. грн.	Прострочені кредити понад 90 днів, надані клієнтам банку	
		Сума, тис. грн.	Питома вага, %
I квартал 2018 року	8 280 447	690 141	8,33
II квартал 2018 року	8 922 569	659 517	7,39
III квартал 2018 року	9 646 805	694 487	7,20

Джерело: систематизовано автором на основі джерела [34]

Система управління кредитним ризиком складається з наступних складових:

ідентифікація кредитного ризику;

вимірювання ризику та оцінка отриманих результатів;

звітування про результати оцінки ризику, зокрема ескалаційне (розширене) звітування на випадок виникнення суттєвих загроз;

прийняття рішень у сфері обмеження або збільшення рівня ризику, зокрема рішень, що стосуються проведення дій, пов'язаних з удосконаленням процесу, у випадку виявлення слабких сторін у процесі управління кредитним ризиком;

Основні напрямки забезпеченості якості управління на рівні Національного банку України:

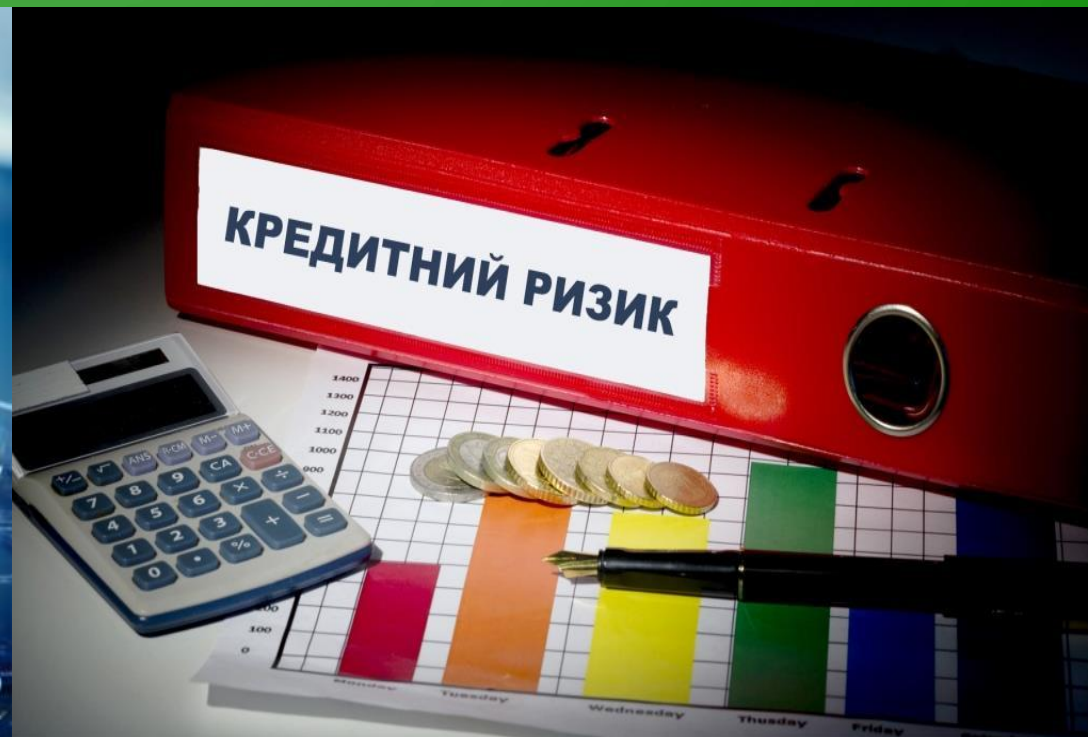
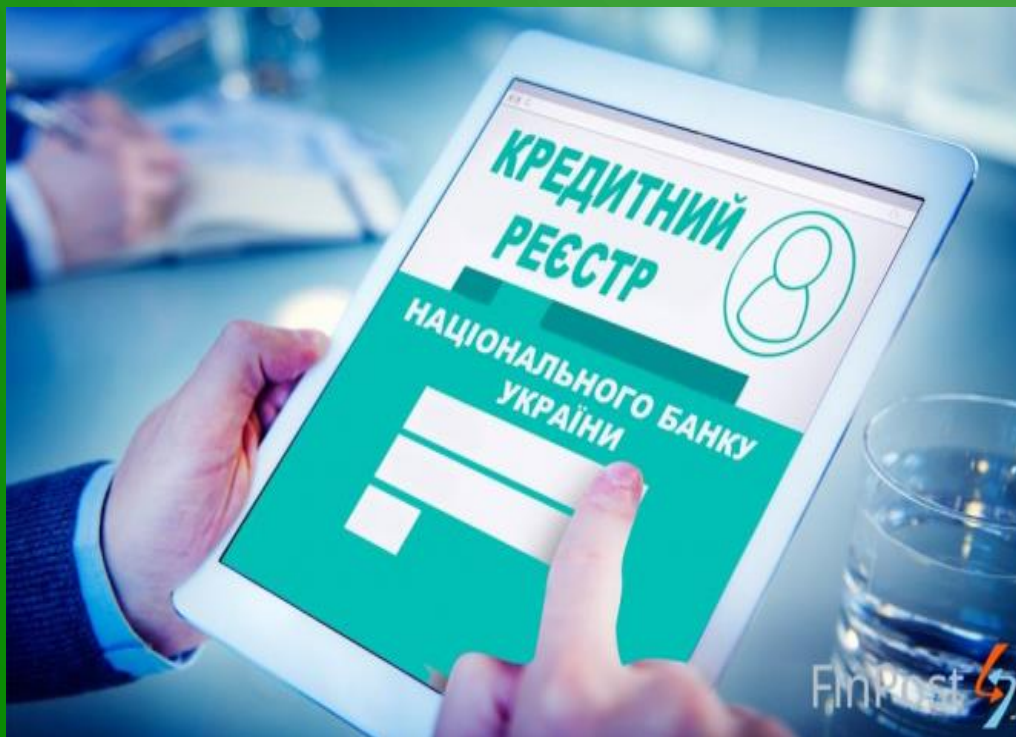
- створення
єдиного
кредитного
реєстру;

- аналізування
якості активів
банків;

- індивідуальне
стрес-
тестування
великих
позичальників;

- портфельне
стрес-
тестування
кредитів;

-регулярна
перевірка
оцінювання
кредитного ризику
банками.

Основні напрямки забезпеченості якості управління на рівні окремого банку:

- зниження рівня концентрації кредитного портфелю банку на великих позичальниках, окремих галузях, регіонах; на кредитуванні в іноземній валюті;

- зосередження на фінансовому стані позичальника;

- надання кредитів позичальникам із стійким фінансовим станом;

- надання кредитів великим позичальникам із фінансовою звітністю, підтвердженою зовнішнім аудитом;

- оцінювання позичальника із врахуванням ризику групи компаній, до якої він належить;

- використання звіту про рух грошових коштів позичальника при оцінюванні його фінансового стану;

- визначення непрацюючих кредитів у відповідності до базельських рекомендацій;

- активна робота з позичальниками на всіх етапах кредитного процесу задля попередження виникнення заборгованості або ж зменшення вже існуючої заборгованості;

- лише надійні види застави;

- висока якість персоналу банку.

Сформовано практичні рекомендації, що стосуються питання управління кредитними ризиками за такими напрямками:

- 1) створення ідеального середовища кредитного ризику;
- 2) формування повного процесу кредитування;
- 3) забезпечення контролю за кредитними ризиками;
- 4) інтелектуальний набір персоналу;
- 5) впровадження ефективної інформаційної системи.

Список власних публікацій

1. Селецька Т. О. Методи мінімізації кредитного ризику в Україні. Збірник тез доповідей студентської науково-технічної конференції секції «Економіка і менеджмент» підсекції «Фінанси, банківська справа та страхування». 2018. С. 146–147.
2. Moroz N.V., Seletska T.A. Classification of credit risk. M34 Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Universum View 13. Economics and management».– Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2019. С. 145-146.
3. Мороз Н. В., Селецька Т.О. Управління кредитним ризиком банку. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, “Інноваційні технології у розвитку сучасного суспільства. 2019. С. 82-84.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«КРЕДОБАНК»
79026, Львів, вул. Сахарова, 78
Т.: 0 800 500 850, Ф.: +38 032 297 08 37
www.kredobank.com.ua
office@kredobank.com.ua
код ЄДРПОУ 09807862

22.02.2019 № 24-8423/19

НА № _____ ВІД _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів наукових досліджень
студентки кафедри фінансів Національного університету «Львівська політехніка»
Селецькій Тетяні Олександрівні

Результати дослідження Селецької Т. О. щодо особливостей управління кредитним ризиком банку апробовано АТ «КРЕДОБАНК» в процесі побудови стратегії по управлінню проблемними активами. З метою удосконалення процесу управління кредитним ризиком банку, рекомендовано застосувати комплекс заходів щодо забезпечення якості управління кредитним ризиком, а також розроблено практичну модель банку щодо роботи з проблемними активами.

Використання результатів досліджень Селецької Т. О. дозволяє раціоналізувати процес управління кредитним ризиком банку, а також підвищити якість кредитного портфелю банку, покращити фінансовий стан банківської установи.

0012252

Заступник директора Департаменту по роботі
непрацюючими активами АТ «КРЕДОБАНК»

Гавриш О.О.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: затверджено Постановою Правління НБУ від 30 червня 2016 р. № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти»: затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 2001р. № 599. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01>.
3. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків»: Постанова Правління Національного банку України від 15 березня 2004 р. № 104. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04>.
4. Криклій О.А., Маслак Н.Г. Управління кредитним ризиком банку: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. 86 с.
5. Лобанов А.А., Чугунов А.В. Енциклопедія фінансового ризик-менеджменту. Київ: Знання, 2003. 786 с.
6. Saunders A., Allen L. Credit Risk Measurement: New Approaches to Value at Risk and Other Paradigms. New York: John Wiley&Sons, Inc., 2002. 2nd Edition. 320 p.
7. Principles for the Management of Credit Risk: Consultative paper issued by the Basel Committee on Banking Supervision. Issued for comment by 30 November 1999. Basel, July 1999. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs54.pdf>.
8. Дзюблюк О. В., Прийдун Л. М. Кредитний ризик і ефективність діяльності банку: монографія. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2015. 295 с.
9. Прядко О., Цегелик Г. До питання оптимізації кредитних ризиків банків України. Фінанси України. 2005. № 13. С. 45-53.
10. Косова Т., Циганов О. Банківські операції: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 372 с.
11. Супрунович Є.Б. Управління кредитним ризиком. Банківський менеджмент. 2006. № 10. С. 33-43. 12. Прокопенко І.Ф. Основи банківської справи: навч. посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 410 с.
13. Бондарчук М.К., Алексеев І.В., Кльоба Л.Г. Банківська система: навч. посібн. Львів: Ліга-Прес, 2017. 246 с.
14. Синки Дж.Ф. Управление финансами в коммерческих банках / под. ред. Р.Я. Левиты, Б.С. Пинскера. Москва: Catallaxy, 1994. Пер. с англ. 4-го перераб. изд. 820 с.
15. Банківський менеджмент: підручник / за ред. О. Кириченка, В. Міщенка. Київ: Знання, 2005. 831 с. 16. Благодир Я.Я. Управління кредитними ризиками на основі удосконалення їх оцінки: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит». Львів: ЛНУ, 2006. 24 с.
17. Серебрякова Е.А. Управление кредитными рисками коммерческого банка. Вестник СевКав ГТУ. 2003. № 3(11). С. 110–114.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

18. Притоманова О.М. Моделювання кредитного ризику комерційного банку на основі нейронечітких технологій: автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.03.02 “Економіко-математичне моделювання”. Дніпропетровськ: ДНУ, 2004. 20 с.
19. Бондаренко Л.А. Ризик-менеджмент кредитної діяльності комерційного банку: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.08 “Гроші, фінанси і кредит”. Київ: КНЕУ, 2007. 23 с.
20. Д’яконов К.М. Джерела виникнення кредитного ризику банку. *Materialy Mezinarodni vedecko-prakticka conference “Vedecky industry evropskeho kontinentu”* (27 listopadu – 05 prosincu 2008 roku). Dil 1. *Ekonomickevedy*. Praha: Publishing House “Educationand Science” s.r.o. С. 27–30.
21. Золотарьова О.В., Федченко І.А. Уніфікація підходів до визначення змісту портфельного кредитного ризику банку. Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 24. С. 79-84.
22. Гаряга Л.О. Удосконалення класифікації банківського кредитного ризику. Вісник Університету банківської справи. 2015. № 1. С. 76–81.
23. Moroz N.V., Seletska T.A. Classification of credit risk. МЗ4 Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Universonum View 13. Economics and management».– Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2019. С. 145-146.
24. Національний банк змінив підхід до оцінки банками кредитного ризику // Національний банк України // URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=33244989&showTitle=true (дата звернення 11.02.2019).
25. Толстошеева А. Методи управління кредитним ризиком банку в Україні. *Ринок цінних паперів України*. 2012. № 5-6. С. 59-64.
26. Дзюблюк О. Особливості сек’юритизації у механізмі управління кредитним ризиком банківської діяльності. Вісник ТНЕУ. 2014. №2. С. 45–55.
27. Селецька Т. О. Методи мінімізації кредитного ризику в Україні. Збірник тез доповідей студентської науково-технічної конференції секції «Економіка і менеджмент» підсекції «Фінанси, банківська справа та страхування». 2018. С. 146–147.
28. Белікова Т. В., Цимбалюк О. О. Управління кредитними ризиками в банківській системі. *Молодий вчений*. 2016. № 12. С. 651-654.
29. Науменкова С.В. Розвиток кредитування в посткризових умовах. *Банківська справа*. 2013. №1. С.3–19.
30. Рейтинг самих надійних банків URL: <https://forinsurer.com/rating-banks> (дата звернення 11.02.2019).
31. Значення економічних нормативів URL: <http://www.bank.gov.ua> (дата звернення 11.02.2019).
32. Офіційний сайт АТ «КРЕДОБАНК» URL: <https://kredobank.com.ua> (дата звернення 11.02.2019).
33. Кредитний рейтинг АТ «КРЕДОБАНК» URL: <https://kredobank.com.ua/about/misiya-ta-cinnosti/reytynhy> (дата звернення 11.02.2019).
34. Офіційна звітність банку АТ «КРЕДОБАНК» URL: <https://kredobank.com.ua/about/zyvity-banku> (дата звернення 11.02.2019).

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ !